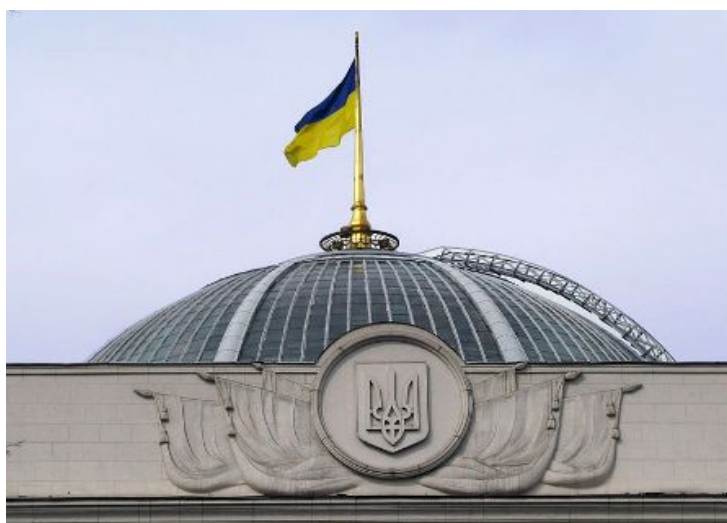

Україна у фокусі

14 – 20 листопада 2011 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	4
Політичні інституції. Новий закон про вибори народних депутатів: менше зло?.....	4

I. Огляд політичних подій за тиждень

14
листопада

Близько тисячі чорнобильців, афганців і дітей війни у Донецьку прийшли до регіонального управління Пенсійного фонду України з вимогою до Миколи Азарова негайно прибути до них у Донецьк. Протестувальники насамперед потребують від керівника уряду виплати пенсій у попередньому розмірі, визначеному рішеннями судів. Водночас близько 40 донеччан-чорнобильців розпочали голодування з обіцянкою продовжувати протести біля обласного управління Пенсійного фонду доки не будуть виконані їхні вимоги.

15
листопада

Верховна Рада не підтримала декриміналізацію статті, за якою було засуджено Юлію Тимошенко. Народні депутати 268 голосами ухвалили лише президентську версію гуманізації Кримінального кодексу, відхиливши водночас поправку опозиції щодо декриміналізації 365 статті, яка дозволила б звільнити з ув'язнення экс-прем'єра Юлію Тимошенко, засуджену 11 жовтня Печерським райсудом Києва. У Партії Регіонів аргументували, що у демократичних країнах така стаття існує.

У Вроцлаві (Польща) відбулась зустріч президентів України, Польщі та Німеччини. Основна розмова глав держав стосувалася долі угоди про асоціацію України з Євросоюзом та ув'язнення Юлії Тимошенко. На прес-конференції після тристоронньої зустрічі Віктор Янукович визнав, що ситуація із Юлією Тимошенко шкодить євроінтеграції і йому прикро через це, але втручатися в роботу правоохоронних органів він не може. Після двосторонньої зустрічі українського та польського президентів польські медіа повідомили, що Броніслав Коморовський намагався переконати Віктора Януковича звільнити Юлію Тимошенко.

17
листопада

Верховна Рада України ухвалила закон «Про вибори народних депутатів». Попри зауваження Венеціанської комісії, 366 голосів депутатів таки повернули Україну до змішаної виборчої системи. Прохідний бар'єр для партій підвищено з 3-х до 5-ти відсотків, блокам брати участь у виборах заборонено, графу "проти всіх" прибрано. Кандидат на народного депутата може висуватися як за списком політичної партії, так і одночасно в одномандатному окрузі.

Комітет закордонних справ Європарламенту рекомендує Єврокомісії парафувати угоду про асоціацію ЄС з Україною до кінця року. Зробити це він пропонує на саміті Україна-ЄС 19-ого грудня. У Європарламенті сподіваються, що вимоги резолюції щодо України, зокрема про долю Юлії Тимошенко, українська сторона виконає.

У Донецьку тривають акції протесту представників чорнобильських організацій. Протестувальники заявляють, що продовжуватимуть

голодування аж поки не переконаються, що їм повернули пенсії в колишньому обсязі.

18
листопада

Партія «Наша Україна» заявила про змову між БЮТ-«Батьківщиною» та «Фронтом змін» у голосуванні за новий виборчий закон 36-ти своїх колег по фракції та 62-х БЮТівців. Представники Нашої України переконані, що їхні колеги по опозиції зрадили свої зобов'язання щодо запровадження пропорційної виборчої системи із відкритими списками.

Колеги Юлії Тимошенко повідомили, що стан здоров'я їхнього лідера погіршується. Вони звернулися до міжнародних організацій з охорони здоров'я з проханням втрутитися у цю ситуацію відповідно до їхніх статутів та громадської діяльності. БЮТівці наголошують, що экс-прем'єр вже 15-ту добу не може самостійно підвестися з ліжка через біль у спині і потребує повного медичного обстеження за межами СІЗО. В свою чергу, міністр охорони здоров'я Олександр Аніщенко повідомив, що таке обстеження лікарі можуть здійснити тільки за рішенням суду.

II. Аналітична довідка

✓ Політичні інституції

НОВИЙ ЗАКОН ПРО ВИБОРИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ: МЕНШЕ ЗЛО?

Увечері 17 листопада Верховна Рада прийняла за основу і в цілому закон «Про вибори народних депутатів», який передбачає проведення парламентських виборів за змішаною системою. За таке рішення проголосували 366 народних обранців, в тому числі 63 депутати від Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ) і 36 від блоку «Наша Україна – Народна Самооборона» (НУНС), які перебувають в опозиції до чинної влади. В той час, як ті представники опозиції, які підтримали новий закон, назвали його вимушеним компромісом, який врахував цілу низку їхніх пропозицій, опоненти нових виборчих правил звинуватили їх у підігріванні владі та створенні умов для консервації політичної системи.

*Які переваги та недоліки
прийнятого закону про вибори
народних депутатів?
Які наслідки матиме компромісний
характер його ухвалення?*

Компроміс серед ясного неба

Ухвалення виборчого закону під кінець робочого дня 17 листопада стало досить великою несподіванкою. Так, одразу після внесення до Верховної Ради законопроекту про вибори до парламенту, який за змістом переважно повторював новий варіант виборчих правил, розроблений Робочою групою з питань удосконалення законодавства про вибори під прямим керівництвом Президента Віктора Януковича, багато хто очікував серйозного протистояння правлячої Партії регіонів (ПР) із опозиційними БЮТ і НУ-НС. І справді, перші засідання Тимчасової спеціальної комісії, створеної заради узгодження позицій владних і опозиційних парламентських фракцій, засвідчили серйозні перешкоди на шляху досягнення компромісу. Серед ключових вимог опозиції були, зокрема, зменшення мажоритарної складової до 33% від загальної кількості обраних депутатів, дозвіл блокам брати участь у виборах і зниження виборчого бар'єру. Представники ПР, у свою чергу, відмовлялися задовольняти будь-яку з вищеперелічених вимог. Більше того, невдовзі лідер фракції ПР Олександр Єфремов попередив, що в разі нездатності членів комісії досягти компромісу, владна

Кожному своє

Сильні й слабкі сторони виборчого законопроекту вже неодноразово піддавали аналізу українські експерти й міжнародні організації, однак характер ухвалення закону ставить питання: наскільки

більшість буде доопрацьовувати закон самостійно.

Імовірно, саме загроза одноосібного прийняття закону про вибори спонукала багатьох опозиціонерів піти на поступки й погодитися на збереження в тексті основних елементів змішаної виборчої системи. Натомість, провладні фракції погодилися змінити низку положень законопроекту, які, на думку опозиції та експертного середовища, створювали умови для фальсифікації результатів голосування. Зрозуміло, що подібний компроміс влаштував не всіх представників парламентської опозиції, адже закладена в законі змішана виборча система прямо суперечила їхній неодноразово задекларованій позиції. Представники влади, у свою чергу, отримали чудовий привід продемонструвати перед Європою консенсусний характер прийнятого закону про вибори та відкинути всі звинуваченні в написанні нових виборчих правил «під себе». Можна також припустити, що таким чином українська влада намагатиметься підвищити свої шанси на парафування угоди про асоціацію з ЄС до кінця року, однак успішність такого кроку за відсутності будь-яких зрушень у справі Юлії Тимошенко є вельми сумнівною.

виправданою була підтримка закону з боку парламентської опозиції?

З одного боку, в документі збереглися законні підстави для суттєвого викривлення результатів голосування. Передусім це

стосується особливостей закладеної в ній виборчої системи. Так, повернення мажоритарного компоненту неодмінно призведе до використання адміністративного ресурсу та «купівлі» голосів виборців на місцях, що сприятиме перемозі в одномандатних округах представників влади та великого бізнесу. Крім того, підвищення прохідного бар'єру з 3 до 5% у межах пропорційної складової матиме наслідком неврахування значно більшої кількості голосів виборців і їх перерозподіл на користь великих партій. Зрештою, заборона блокам брати участь у виборах погіршить шанси невеликих партій потрапити до парламенту, які відтепер не зможуть об'єднуватися заради спільної участі у виборчих перегонах. У комплексі ці особливості виборчої системи суттєво знизять потенціал до оновлення парламенту на майбутніх виборах.

З іншого боку, врахування низки зауважень опозиції процедурного характеру є безперечно позитивним моментом. По-перше, із закону було усунуто право Центральної виборчої комісії (ЦВК) відмовляти в реєстрації

кандидатам після двох попереджень щодо помилок і неточностей у поданих ними документах, а фактично – за надуманими причинами. По-друге, суб'єкти виборчого процесу зможуть відкликати своїх представників у виборчих комісіях, практика «перекуповування» яких була дуже поширеною на місцевих виборах 2010 року. По-третє, виборчі комісії більше не зможуть приймати рішення більшістю від присутніх на її засіданні представників, а лише більшістю від її повного складу, що унеможливить ухвалення важливих рішень меншістю від складу комісію. По-четверте, з метою недопущення технології масового голосування «на дому», яку використовували під час президентських виборів 2004 року, голосування за місцем проживанням буде дозволено лише за умов надання відповідної медичної довідки. По-п'яте, закон містить вимогу щодо наявності ступенів захисту виборчих бюлетенів, що має на меті унеможливити друк фальшивих бюлетенів та їх вкидання у скриньки після закінчення голосування.

Зрада чи шанс на порятунок?

Зрозуміло, що рішення парламентської опозиції викликало дуже неоднозначну реакцію в їхніх колег та українських оглядачів. Багато хто сприйняв голосування 17 листопада як змову владних і опозиційних фракцій, покликану законсервувати нинішню партійну систему та не допустити до парламенту нові партії. Крім того, лунали звинувачення в тому, що своїм голосуванням представники БЮТ і НУНС легітимізували

заздалегідь недемократичні вибори 2012 року, зробивши ведмежу послугу демократичному розвитку України.

Водночас, обґрунтованість таких закидів є досить неоднозначною. З одного боку, влада дійсно може використати підтримку опозиції заради легітимації фальсифікацій на майбутніх виборах, а також як привід продемонструвати перед українським суспільством та Європою позірно демократичний

характер виборчих правил. Крім того, включення процедурних запобіжників проти фальсифікацій не гарантує чесний і прозорий виборчий процес, особливо зважаючи на методи, які влада застосовувала на місцевих виборах 2010 року. Відтак, рішення опозиції може в підсумку виявитися безрезультатним, а поступки влади – ширмою для проведення нечесних виборів у 2012 році.

З іншого боку, внесені до закону зміни все ж дають шанс на більш демократичний характер майбутніх парламентських виборів. Зрештою, із самого початку обговорення закону про вибори у парламенті було зрозуміло, що опозиція не має жодних шансів змінити закладену в ньому виборчу систему, адже представники владної більшості постійно ігнорували будь-які

зауваження з цього приводу. Відповідно, якби опозиція відмовилася голосувати за нові виборчі правила, прийнятий закон був би ще гіршим за той, який ухвалили 17 листопада, а безкомпромісна позиція опозиційних фракцій не принесла би жодної користі. У такому разі влада не мала би будь-яких перешкод для масштабних фальсифікацій на виборах 2012 року, а кількість «украдених» голосів, вочевидь, була би значно вищою. Таким чином, внесені за ініціативою опозиції поправки зовсім не гарантують чесних парламентських виборів, однак принаймні дають шанси зробити їх менш «брудними». Тому голосування опозиції за новий закон про вибори хоч і носило вимушений характер, але в підсумку може виявитися виправданим кроком.

Висновки

Отже, синхронне голосування за новий закон про вибори народних депутатів представників парламентської більшості та опозиції став результатом своєрідного компромісу, адже у прийнятому документі було збережено змішану виборчу систему з 5-відстоковим бар'єром, однак у той же час із нього усунули низку сприятливих для фальсифікацій процедурних норм. Чи принесе рішення опозиції підтримати цю редакцію закону будь-яку користь, поки говорити важко, і не в останню чергу це буде залежати від подальших дій самих опозиційних сил. Тому всім представникам опозиції, незалежно від їх шансів потрапити до парламенту в 2012 році, слід докласти всіх зусиль, аби максимально обмежити потенційне викривлення результатів народного волевиявлення на майбутніх парламентських виборах.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики ДІФ:

Ірина Бекешкіна

Олексій Сидорчук

Юлія Ільчук

Марія Куц

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук

Інформаційно-аналітичний бюлетень «Україна у Фокусі» видається Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в рамках проекту «Об'єднуємося заради реформ (UNITER)», що фінансується Агентством США з Міжнародного Розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні.

Щотижневий випуск бюлетеня став можливий завдяки щирій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст випуску є винятковою відповідальністю «Демократичних ініціатив» та не обов'язково відображає точку зору USAID, Pact або уряду США. Забороняється відтворення та використання будь-якої частини цього бюлетеня у будь-якому форматі, включаючи графічний, електронний, копіювання чи використання в будь-який інший спосіб без відповідного посилання на оригінальне джерело.